

**КОРЕЛАЦИЈА СЛАБЕ ДРЖАВЕ И СТРУКТУРАЛНИХ ФАКТОРА
У ОПСТАНКУ И ШИРЕЊУ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА КАО
ТРАНСНАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЈЕДНОСНЕ ПРИЈЕТЊЕ**

Стручни рад

DOI: 10.7251/BPG1603257B

УДК: 343.431(497)

Мср Дражан Бојић*

Апстракт: Трговина људима је у теорији међународних односа, односно у савременим теоријама безбједности одавно препозната као транснационална безбједносна пријетња. У глобалној борби против овог феномена, као један од субјеката безбједности се јавља и држава. Међутим, у постојећим теоријским дискурсима присутан је критички теоријски приступ који сматра да држава данас не само да није субјекат безбједности у новијој историји него је извор небезбједности, односно безбједносних пријетњи, како по своје грађане тако и шире у међународном контексту.

Стога, предмет анализе овог рада су теоријски дискурси/дебате о доприносу слабе државе и структурних фактора/ефеката глобализације у опстанку и прелијевању трговине људима у међународном контексту. С једне стране, анализирају се теоријски приступи који одређују разлоге и обавезе – због чега држава има одговорност да спречава феномен трговине људима, као и приступи који акценат стављају на слабу државу која доприноси опстанку тог феномена. Међутим, аутор се, с друге стране, осврће и на теоријске приступе који његују стајалишта да трговина људима није безбједносни проблем само слабих, него и јаких држава. Односно, фокус пажње се помјера на утицај структурних фактора (ефекти глобализације, ставови према полу, потражња за проституткама...) који легализују трговину људима кроз политику и токове капитализма, чиме људско биће, у најбољем случају, постаје предмет „робне“ размјене капиталистичке економије кроз секс-индустрију или постаје жртва трговине људима. Кроз овакав однос, јаке земље глобалног свијета поред тога што стимулишу и легализују трговину људима, по принципу понуде и потражње привлаче и регрутују људска бића из слабих држава и стављају их у процес експлоатације.

На крају, циљ овог рада јесте да се покуша кроз теоријске поставке и скромне емпиријске индикаторе дијелом помјерити тежиште са слабе државе на јаке државе кроз приказ глобалних структурних фактора који, такође, доприносе опстанку и ширењу трговине људима, што их

* Министарство унутрашњих послова, Бања Лука e-mail: draskobojic@yahoo.com; drazan.bojic@mup.vladars.net.

све заједно доводи у корелацију (стање суодносности) са трговином људима.

Кључне ријечи: трговина људима, слаба држава, јака држава, структурни фактори, транснационална безбједносна пријетња, ефекти глобализације и капитализма, корелација.

УВОД

У оквиру препознатих транснационалних безбједносних пријетњи, посебно мјесто заузима феномен *трговина људима* који је већ одавно у свијету препознат као глобални феномен и веома опасан облик организованог криминала и сматра се једном од три најпрофитабилније криминалне активности, уз трговину дрогом и илегалну трговину оружјем. Један од субјеката безбједности који се бори против трговине људима је држава, која је и предмет анализе у овом раду. Међутим, у раду је држава посматрана као фактор који доприноси опстанку и ширењу трговине људима. С једне стране, представљене су и анализирани теоријске поставке о *слабим државама*, које са свим својим мањкавостима и обиљежјима погодују опстанку и ширењу феномена трговине људима. Међутим, с друге стране, представљене су и теоријске поставке о утицају структуралних фактора кроз капитализам и ефекте глобализације који имају, такође, улогу чиниоца и узрочника у постојању трговине људима. Поред анализе теоријских расправа, у раду су представљени и одређени индикатори који су изведени из расположивих извора који се односе на данашње стање трговине људима у свијету, а могу пружити скроман допринос и дјелимично подржати одређене теоријске поставке.

На крају, аутор изводи један абдуктиван закључак у којем износи схватање да и слабе и јаке државе пружају различите услове који погодују опстанку и ширењу трговине људима. Слабе државе пружају те услове кроз мањкавости и слабости које их карактеришу као нејаку државу, а јаке државе такве услове пружају кроз изазове са којима се сусрећу путем достизања високих ефеката глобализације и капитализма.

Допринос рада се не огледа у давању експлицитног и коначног рјешења читаоцу у вези са предметом рада, него у давању скромног доприноса који би могао у будућим мисаоним и академским процесима допринијети у сличним анализама и доношењу конструктивних закључака.¹

1 Поједини дијелови овог рада су настали као резултат ауторовог истраживања за вријеме студија на другој и трећој години докторских академских студија на Факултету политичких наука у Београду, смјер Међународне и европске студије, у области истраживачког рада на припреми дисертације и израде и одбране нацрта докторске тезе.

УЛОГА ДРЖАВЕ И СТРУКТУРАЛНИХ ФАКТОРА Држава као субјекат безбједности

Како би се приказале постојеће везе између теорија/литературе са темом која се обрађује у раду, у овом дијелу пажња ће се посветити расправама које повезују улогу и положај државе у односу на транснационалне безбједносне пријетње, а у овом случају са феноменом *трговине људима*.

У савременим теоријама безбједности постоје различити приступи у погледу безбједности. Наиме, граматика безбједности састоји се од неколико основних појмова као што су опасност (оно што угрожава), референтни објекат безбједности (оно што је угрожено), субјекат безбједности (онај који штити), и средства, односно мјере безбједности (начин на који се штити) (Ејдус, 2012: 36). Претпоставке које представљају основне подјеле/разлике (*fundamentum divisionis*) између реалистичког и либерално-институционалистичког приступа с једне, и алтернативно-критичких приступа безбједности с друге стране, односе се првенствено на мјесто и улогу државе. Док је држава за реалисте, неореалисте, структуралисте, неоструктуралисте и либералне институционалисте главни субјекат и објекат безбједности у свим њеним видовима, за представнике алтернативно-критичких приступа, држава то није. Односно, не само да по њима држава више није главни субјекат и објекат безбједности, него је, у околностима новијег времена, постала узрок и дио проблема несигурности у међународном систему. Иако има способност да обезбиједи безбједност за себе, држава истовремено може да буде и „извор несигурности за њене грађане“ (Симић, 2007: 185).

Суштина државе се огледа у томе да има способност да заштити своју територију, грађане и политички поредак од разних спољашних пријетњи, али и да успостави функционалан унутрашњи поредак. Међутим, у релевантним теоријским дискурсима о држави, с аспекта институционалних, односно административних капацитета, државе се дијеле на *јак*е и *слабе* државе. Постоје бројне дефиниције које разликују ова два типа држава, од којих ће за потребе овог рада само неке бити представљене.

*Јак*е државе су оне које својим грађанкама и грађанима испоруче девет основних „јавних“ добара: (1) потпуну контролу над властитом територијом; (2) заштиту од политичког насиља и криминала; (3) гарантовање политичких и грађанских слобода; (4) креирање општег амбијента погодног за економски просперитет; (5) владавину права; (6) независно судство; (7) високо развијену комуникациону и физичку инфраструктуру; (8) испоруку пуног обима и високог квалитета јавних услуга и највише стандарде образовања и здравствене заштите и (9)

дјелотворно цивилно друштво. Док, с друге стране, *слабе државе*, без обзира на то што су по правилу оптерећене ауторитативном влашћу, немају потпуну контролу над локалним центрима моћи, бирократија им је опортунa, политички профилисана, или оптерећена корупцијом, друштво декомпоновано дуж различитих (религиозних, етничких, културних и других) расцепа, а институције недовољно снажне да изнесу промене и реформе (Стојиљковић, 2013: 140).

Међутим, даљи фокус рада се усмјерава на мјесто и улогу *слабе државе* у односу на транснационалне безбједносне пријетње, односно трговине људима.

Слаба држава и трговина људима

У теоријским приступима, једно од суштинских обиљежја слабе државе јесте да су то државе које не могу да обезбиједу безбједност за своје грађане (Brinkerhoff, 2007; Rotberg, 2004; Накарада, 2007; Fukujama, 2007). Односно, то су државе које карактерише немогућност самосталног доношења одлука, политика и њиховог извршавања, неповјерење грађана у институције, висок степен корупције и незапослености, сиромаштво... Такве државе представљају како међународни, тако и проблем за своје грађане (Стојиљковић, 2013: 141).

У литератури о slabим државама и транснационалним преијтњама, релевантни аутори су дефинисали 7 типова – категорија slabих држава дуж континуума на основу њихове тренутне ситуације и путање кретања (ендемски слабе државе, слабе државе богате ресурсима али лоши извођачи, државе са погоршаном ситуацијом, државе са продуженом политичком кризом, државе са пост-конфликтним контекстом, ломљиве/крхке диктатуре, и реформски оријентисане владе). Међутим, Стјуарт Патрик (Stewart, 2007: 650–651) сматра да код одређивања слабости државе није довољно узимати у обзир само инхерентни капацитет државе или тренутну путању, него се код процјене слабости државе мора узимати у обзир и воља, односно ниво одређивања владе да стварно испоручи тековине које дају ефикасност државе, у нашем случају, ефикасност надлежних институција да пруже безбједност. Правећи разлику између капацитета слабе државе и политичке воље државе, Стјуарт одређује четири широке категорије slabих држава: 1) успјешних с вољом и са начином; 2) државе које су слабе али спремне; 3) државе које имају средства, али не и обавезу; и 4) оне без воље и без начина – пута.

Затим, у дискурсу о slabим државама и транснационалним безбједносним пријетњама постоји стајалиште којим се одређује да

слабе државе дају идеалне подлоге за транснационалне криминалне активности којима се ствара безбједносни проблем на нивоу државе, али и на међународном нивоу. Као једна од карактеристика слабих држава одређују се пост-конфликтна друштва, јер формалне институције још нису чврсто успостављене, нити су функционалне, због нестабилног друштва и нехармонизованог политичког правца. Узроци таквог стања се препознају у присуству разних супротности и антагонизама у таквим послеријатним друштвима (обично вјерских и религијских који су у већини случајева били и узроци сукоба). Сматра се да однос између транснационалног криминала и слабих држава функционише, тако што транснационалне криминалне организације дјелују у срединама гдје је владавина права одсутна због недоношења и неспровођења битних националних и међународних правних инструмената, чиме таква друштва постају погодна за те организације (Stewart, 2007: 654-655; Stewart, (2006a); Stewart, (2006 б); Rotberg, 2004: 3; Ottoway, 2003: 1004; Williams, 2001: 89; Cameron, Newman, 2008: 126-127; Aleksandry, 2012: 3).

Даље, у одређивању корелације (повезаности, односа...) државе и транснационалних пријетњи, Стјуарт Патрик (Stewart Patrick) указује на честу везу између слабих и неуспјелих држава и постојећих структура, од којих је једна од тих структура и *међународни криминал*. Сматра да су криминалне групе вјеште у искориштавању слабих државних капацитета, гдје се политичка власт оспорава или су формалне институције пропале, као што је у текућим постконфликтним друштвима, односно, гдје слаба и неразвијена држава даје идеалну подлогу за транснационалне криминалне групе које се баве трговином људима, као и другим криминогеним активностима. Другим ријечима, Стјуарт сматра да је однос између транснационалног криминала и слабих држава паразитски, тако што криминалне мреже настоје искористити „функционалне рупе“ у државним капацитетима, дјелујући у срединама гдје је владавина права одсутна или се несавршено примјењује, гдје су спровођење закона и граничне контроле слабе, гдје су регулаторни системи и системи опорезивања слаби, уговори су неспроводиви, јавне услуге су непоуздане, корупција је раширена у друштву и сл. На тај начин транснационални криминал смањује способност државе још више тако што криминогене организације и групе распореде корупцију која им прави заштиту за њихове активности и која им омогућује отварање нових могућности за профит (Stewart, 2007: 652-659).

Имајући у виду све представљено из теоријских приступа и дискурса, оправдано се могу прихватити тезе које указују на разлоге и обавезе због којих држава треба да се бори против трговине људима с циљем спречавања опстанка и ширења тог феномена, прије свега на националном нивоу, али и у међународном контексту, односно на нивоу међународних односа. Такође, оправдано се може прихватити да су *слабе*

државе са свим својим мањкавостима које их детерминишу недовољно способне да се супротставе транснационалним безбједносним пријетњама, као што је трговина људима, чиме такве државе постају погодна тло за опстанак и ширење такве врсте безбједносне пријетње. Међутим, логичким слиједом мисаоног процеса, јавља се оправдано питање, што и представља меритум овог рада, да ли само *слабе државе* представљају погодна тло, односно, фактор који доприноси постојању и ширењу трговине људима у међународном безбједносном контексту. Ауторов став је да слаба држава може имати улогу чиниоца који погодује таквој безбједносној пријетњи, али и да с друге стране постоје чиниоци који, прије свега, „подстичу“ феномен трговине људима као формалну и неформалну појаву која присуствује у слабим, али и у *јаким државама*. Ти чиниоци се у савременим теоријама међународних односа називају *структурални фактори*, као продукт ефеката глобализације и капитализма.

Јаке државе и трговина људима – Структурални фактори

У објашњавању друштвене, културне и политичке димензије код трговине људима, Сели Камерун и Едвар Њуман (Sally Cameron, Edward Newman) сматрају да је, да би се разумио феномен трговине људима, потребно узети у обзир рад и интеракцију између низа фактора који омогућују појединцима и организацијама да тргују угроженим људима, кроз кориштење обмане, присиле и експлоатације. Ова два аутора, уопштено гледајући, те факторе дијеле у двије категорије: *структуралне* и *непосредне* (proximate). *Структурални* фактори укључују питања економске депривације и падове на тржишту, ефекте глобализације, ставове према полу, потражњу за проституткама и конфликтне ситуације. *Непосредни* фактори укључују слабе националне и међународне правне режиме, лоше спровођење закона, корупцију, организована криминална предузетништва, и слабе образовне – едукативне кампање (Cameron, Newman, 2008:21). Односно, аутори структуралне факторе илуструју кроз призму *сиромаштва, глобализације, пола, расне/етничке припадности и ратног колапса државе*.

Наиме, у теоријама међународних односа постоје теоријски приступи (углавном *феминистички* приступи) који су стајалишта да капитализам представља фактор који доприноси ширењу феномена трговине људима, с посебним освртом на секс-индустрију/проституцију и рад у домаћинству. Као кључна опасност капитализма истиче се да оно што је забрањено постаје легално кроз политике легализације у богатим земљама, чиме се легализује трговина људима, када жене и

дјеца постају приватно власништво и да је циљ остваривање профита у корист власника. Феминистички приступи указују да капиталистичка клима ствара класе богатих и оних „који немају“, гдје опстанак оних који имају зависи од експлоатације сиромашних. Таквим стањем капитализам поткопава способност земаља у развоју (слабе државе) да се „такмиче“ на глобалном тржишту, јер су богате земље (јаке државе) имале времена да се доста прије утврде. Тако да секс туризам који се осклања на куповну моћ долара у сиромашним земљама успијева у оквиру те глобалне структуре. Феминистичко тумачење сматра да се капиталистички начин размишљања заснива на идеји да је сасвим морално и легитимно да се плати за сексуалну услугу (јер је то услуга као и свака друга), и да је прихватљиво третирати проститутку како год желите, јер сте платили за то. Исход таквог посматрања доводи до закључка да су људи небитни, а њихова тијела су роба која се може користити за зараду. Дакле, може се извести закључак да критичке теорије и приступи сматрају да капитализам погоршава и шири трговину људима, посебно у области сексуалне експлоатације и то на два нивоа. Први, капитализам ствара глобалну структуру у којој богате земље, корпорације и појединци постају богатији кроз искориштавање људских бића из остатка свијета. Друго, такав тренд и стање примарно рађају право на похлепу, што у коначници охрабрује људе да „уђу у ноћ“ и да плате за своје фантазије.

Једна од ауторки, Ен Агатанђелу (Agathangelou, 2004:168-178), у оквиру свог критичког осврта који елаборира кроз идентификацију саучесништва у експлоатацији и угњетавању људи, темељи своје ставове кроз оспоравање метода и педагогије капиталистичког режима који захтијева одређене подјеле за свој онтолошки опстанак (нпр. производња и репродукција, формалне против неформалних економија, ментални и физички рад, легална против нелегалне привреде, расне, класне и родне разлике). Она указује на идеолошке илузије између формалних и неформалних економија које прикривају саучесништва које послодавци имају у одржавању структуре и институције које им дају „слободу“ за куповину, како расно буржоазијског положаја управљања и добити у својим улогама тако и као послодаваца над радницима који раде у домаћинствима и секс индустрији – секс радницима (sex and domestic workers).² Односно, сматра да капиталистички патријархат тако граби на овом саучесништву и задовољству, што нуди као још један епистемолошки алат да обезбиједи експлоатацију и насиље против обојених радника. Као

2 Под „sex and domestic workers“ у практичном и теоријском вокабулару из области трговине људима подразумјевају се особе које се експлоатишу кроз рад у домаћинствима и кроз сексуалне активности а које су легализоване у одређеним државама. Ауторка је у дијелу текста који се анализира у овом раду представила садржај разговора које је она имала са одређеним радницама које су се бавиле проституцијом (из Молдавије, Бугарске..).

важан сегмент наводи да је неопходно разоткрити експлоатацију између послодавца и запосленог, што изједначава са процесом експлоатације и насиља посредством идеја. Дакле, ова представница феминистичке школе недвосмислено капитализам сврстава као структурни фактор који подстиче и подржава активности и радње које по својој природи представљају трговину људима.

Стога, овако постављени критички став, недвосмислено, одређује капитализам и ефекте глобализације као чиниоце, ако не и узрочнике опстанка и ширења трговине људима у најновијим околностима. Такав однос се препознаје у давању примата и остваривања постављених вриједности капитализма, који као крајњи циљ има профит, у којем основна људска права и слободе бивају занемарени, а на крају и угрожени. Овакав однос, каткад, представља колизију и супротност са многобројним међународно-правним документима који регулишу основна људска права и слободе а потписани су и ратификовани од стране великог броја међународно признатих држава у свијету.

Као један од битних аргумената који се ријетко и малтене непримјетно помиње у критичким расправама капитализма, у контексту легализације појединих појава које представљају трговину људима, а корисно га је истаћи у овом раду, јесте *Конвенције Уједињених Нација о сузбијању трговине људима и искориштавања и проституције других*.³ Наиме, оно што се чини кључним и, у најмању руку „нејасним“ за све земље потписнице ове Конвенције, јесте чл. 6 ове Конвенције.

Чл.6 Конвенције изражава темељни став аболиционистичке политике. Свака потписница ове Конвенције мора бити сагласна и предузети све потребне мјере да укине или поништи сваки постојећи закон, уредбу или административни пропис који се користи у сврху регистровања жена у проституцији или оних за које се сумња да се баве проституцијом. Жене у проституцији не смију се уписивати у посебне регистре, тражити да имају посебне исправе, нити смију бити подвргаване било каквим вандредним условима надзора или пријављивања. Према томе, државе немају право озаконити проституцију, као ни регулисати је на било који начин. Овај члан штити те жене, јер их не сматра делинквентним особама које би требало административно надзирати, чак ни због здравствених разлога. Чл. 6 државама такође забрањује признавање проституције као занимања из економског сектора, те као законом регулисаног рада, јер би радно законодавство повлачило за собом административно прихватање, контролу, те регулацију проституције.⁴

3 *Конвенције Уједињених Нација о сузбијању трговине људима и искориштавања и проституције других*, усвојена је 2. 12. 1949. године, годину дана након Опште декларације о људским правима.

4 Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. Преузето 13. 06. 2016. са сајта: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx>

Корелација слабе државе и структуралних фактора у опстанку и ширењу ...

У периоду од 1950. до 2001. године, ову Конвенцију је потписало укупно 78 земаља у свијету, од којих су је 73 земље ратификовале, док је 5 земаља нису биле ратификовале (Либериа, Данска, Иран, Бурма и Мадагаскар).⁵ Међутим, оно што заслужује пажњу јесте да земље (и развијене и земље у развоју) које су потписале и ратификовале ову Конвенцију данас имају легализовану проституцију у својим домаћим законодавствима као радну дјелатност, што је у потпуности супротно одредбама Конвенције. Од 73 земље које су ратификовале ову Конвенцију, 21 земља је извршила *потпуну* легализацију проституције, а 3 земље *ограничену* легализацију проституције.⁶ Дакле, када се узме у обзир ова врста аргумента, све критике усмјерене на капитализам и ефекте глобализације које су изнесене у овом раду чине се оправданима, јер је, чини се, очигледна присутност имплицитне и двосмислене политичке воље одређених држава у међународним односима, у погледу одређених појава које представљају феномен трговине људима.

С друге стране, посматрајући фактичко стање трговине људима у свијету, може се примијетити да не постоје велике разлике у погледу присуства трговине људима у *јаким* и у *слабим* државама. Наиме, Стејт Департмент Сједињених Америчких Држава је, по закону, обавезан да сваке године Конгресу Сједињених Држава поднесе извјештај о напорима страних влада усмјереним на елиминацију тешких облика трговине људима. Намијењен је подизању глобалне свијести, истицању напора међународне заједнице и охрабрењу страних влада да предузимају ефикасне кораке у борби против свих облика трговине људима. Извјештајем се одређује статус државе у погледу трговине људима, те области превенције, заштите жртава трговине људима и процесуирање (кривично гоњење трговаца људима). Стога, у даљем дијелу рада искористиће се Извјештај Стејт Департамента из 2015. године, с циљем приказа стања трговине људима у 3 најуспјешније земље Европе и 3 европске земље које се налазе у другој половини индекса успјешности земаља. Одабир наведених земаља извршен је се на основу Индекса успјешности/ благостања британског института *Legatum* за 2015. годину (The Legatum Prosperity Index).⁷ Приказ стања у доле наведеној табели је представљен кроз четири индикатора и то⁸: 1. Статус земље

5 Guide to the UN Convention of 2 December 1949 for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. Преузето 13. 06. 2016. са сајта: <http://www.catwinternational.org/Content/Images/Article/88/attachment.pdf>

6 100 Countries and Their Prostitution Policies. Преузето 09. 06. 2016. са сајта: <http://prostitution.procon.org/view.resource.php?resourceID=000772>.

7 Институт „Legatum“ сваке године објављује Индекс којим се оцјењује напредак и развој 142 земље свијета. The Legatum Prosperity Index 2015. Преузето 14. 06. 2016. са сајта: <http://www.prosperity.com/#/>

8 Подаци и информације које су садржане у постављеним индикаторима односе се на

(да ли је земља извора, транзита или дестинације за трговину људима); 2. Број идентификованих ЖТЉ (жртва трговине људима); 3. Поријекло идентификованих ЖТЉ; и 4. Врсте експлоатације којима су биле изложене ЖТЉ.

Табела број 1: *Приказ стања трговине људима за 2014. годину у развијеним земљама и земљама у развоју.*

Степен успјешности земље	Назив земље	Статус земље	Број идентификованих ЖТЉ	Поријекло ЖТЉ	Врста експлоатације
Успјешне/ развијене земље	Норвешка	- Земља <i>дестинације</i> за ЖТЉ - Земља <i>извора и транзита</i> за ЖТЉ (у мањој мјери)	270	Албанија Бугарска Литванија Румунија Нигерија	1. Сексуална експлоатација (жене и дјевојке) 2. Присилни рад у домаћинству, аутопраоницама, и грађевинским радовима (жене и мушкарци) 3. Кућна помоћница, присилно просјачење, присилно чињење кривичних дјела (дјеца)
	Швицарска	- Земља <i>дестинације</i> и земља <i>транзита</i> (у мањој мјери) за ЖТЉ	226	Румунија Мађарска Бугарска Тајланд Кина Бразил Доминиканска Република Нигерија Камерун	1. Сексуална експлоатација (жене и дјеца) 2. Присилни рад у домаћинству, аутопраоницама, и грађевинским радовима (жене, дјеца и мушкарци) 3. Присилно просјачење и вршење кривичних дјела (жене, дјеца и мушкарци)
	Данска	- Земља <i>дестинације</i> за ЖТЉ	60	Африка Југоисточна Азија Источна Европа Латинска Америка	1. Сексуална експлоатација (жене, дјеца и мушкарци) 2. Присилни рад у пољопривреди, домаћинству, ресторанима, хотелима (жене, дјеца и мушкарци) 3. Дужничко ропство кроз рад у фабрикама (жене, дјеца и мушкарци)

2014. годину. Trafficking in Persons Report, U.S. Department of State, Washington, Jul, 2015. Преузето 14. 06. 2016. са сајта: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2015/index.htm>

Корелација слабе државе и структуралних фактора у опстанку и ширењу ...

Мање успјешне/ земље у развоју	Албанија	- Земља <i>извора</i> и <i>дестинације</i> за ЖТЉ	125	Албанија (домаће) Косово Македонија Црна Гора Грчка Украјина Русија Велика Британија Норвешка	1. Сексуална експлоатација (жене, дјеца и мушкарци) 2. Присилни рад у туристичкој индустрији и осталим облицима рада, присилно просјачње (жене, дјеца и мушкарци)
	Босна и Херцеговина	-Земља <i>извора, транзита</i> и <i>дестинације</i> за ЖТЉ	48	БиХ (домаће) Остале земље Европе	1. Сексуална експлоатација (жене, дјеца и мушкарци) 2. Присилни рад у грађевинарству и осталим облицима рада (жене, дјеца и мушкарци) 3. Присилно просјачење, присилан рад у домаћинству и присилно склапање бракова (дјеца)
	Србија	-Земља <i>извора, транзита</i> и <i>дестинације</i> за ЖТЉ	119	Србија (домаће) Црна Гора БиХ Бугарска Румунија Молдавија	1. Сексуална експлоатација (жене и дјеца) 2. Присилни рад у грађевинарству (мушкарци, жене и дјеца) 3. Присилно просјачење и вршење кривичних дјела (дјеца)

Извор: *The Legatum Prosperity Index*, Legatum Institute, United Kingdom, London, 2015; *Trafficking in Persons Report*, U.S. Department of State, Washington, Jul, 2015.

Дакле, када се сагледа представљено стање трговине људима, евидентно је да је тај феномен присутан и да егзистира у свим земљама, без обзира на то да ли се ради о јаким или слабим државама. Наравно, потребно је указати и на тзв. тамну бројку случајева трговине људима који нису успјешно разоткривени, а у вези са чим је, у анализираним извјештајима, добрим дијелом испољена критика према земљама у развоју због недовољне борбе против тог феномена. Такође, видљиво је да су жртве трговине људима које су експлоатисане у развијеним земљама, углавном, из земаља у развоју, док су, с друге стране, жртве које су експлоатисане у земљама у развоју, углавном домаће или су из земаља са сличним статусом, а много мање из развијених земаља. Ова анализа и табеларни приказ нам могу, такође, скромно користити у давању подршке већ изнесеним критичким расправама које су упућене капитализму и глобалним ефектима као чиниоцима који доприносе опстанку и ширењу трговине људима.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу свега представљеног у овом раду, евидентни су разлози и обавеза сваке државе да се бори против трговине људима као транснационалне безбједносне пријетње, без обзира на њен статус и положај у међународним односима. Такође, представљене су теоријске расправе којима се постављају карактеристике и обиљежја слабих држава којима се даје статус фактора/чиниоца који представљају погодно тло за опстанак и ширење трговине људима на националном и међународном нивоу. Међутим, у меритуму рада настојало се кроз теоријску анализу представити то да и јаке државе кроз призму одређених структурних фактора могу допринијети постојању и ширењу трговине људима, односно да тај феномен не егзистира само у slabим и неразвијеним земљама свијета. Затим, на основу изведених индикатора у раду који су присутни у пракси, представљени су потенцијални аргументи којима се у скромној мјери могу подржати критичке тезе које ефекте глобализације и капиталистичке вриједности одређују као узрочнике који подстичу и шире трговину људима као формалну појаву кроз демократски процес легализације, али и као неформалну појаву.

На крају, садржај овог рада, чини се, оправдано, пружа могућност изношења једног абдуктивног става у погледу мјеста и улоге јаких и слабих држава. Односно – и слабе и јаке државе посједују услове који их детерминишу као чиниоце који доприносе опстанку и ширењу трговине људима као транснационалне безбједносне пријетње. Наиме, с једне стране, слабе и неразвијене државе су оптерећене факторима који их успоравају у остваривању њихових основних функционалних вриједности и такве додатно представљају погодно тло и изазов за присуство безбједносне пријетње као што је трговина људима. У теоријским дискурсима, ти фактори су представљени као непосредни (*proximate*) фактори. С друге стране, јаке и развијене земље свијета су данас на врхунцу своје успјешности у погледу остваривања свих вриједности које их обиљежавају и одређују као успјешне и јаке. Такав статус, углавном богатог запада, јаке земље су оствариле кроз рано усвајање и спровођење принципа капитализма. Међутим, у остваривању тих вриједности, неминовно се јавља да јаке државе буду изложене одређеним ефектима капитализма, односно ефектима глобализације (структурални фактори), који на крају представљају услов и изазов за постојање одређених појава које су усмјерене против основних људских права и слобода, као што је трговина људима (легализација проституције, ставови према полу, потражња за проституткама, потражња за јефтином радном снагом...). Другим ријечима, да би се у даљим дебатама и истраживања дошло до што прецизнијег разматрања трговине људима

као транснационалног безбједносног проблема, потребно је да се приступи анализи узрочно-последичне везе која егзистира на релацији *слабе и јаке државе*, јер и један и други чинилац кроз своје услове стварају погодности за опстанак наведеног феномена, чиме грађани и грађанке једних, постају жртве трговине људима код других држава. У прилог овом стајалишту иде и теза Сели Камерун и Едвара Њумана који указују на то да је за што прецизније разматрање трговине људима потребно да се приступи објашњавању и анализи кроз *структуралне факторе*, али у комбинацији са *непосредним факторима* (Cameron, Newman 2008: 21–22).

Суштина овог рада није да читаоцу дā коначно рјешење одређеног проблема, него да, кроз представљене информације, и садржај рада буде од користи за одређена будућа конструктивна истраживања и анализе које су везане за тему овог рада и да на тај начин дā скроман научни допринос.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Agathangelou, M. Anna. (2004). *The Global political Economy of Sex: Desire, Violence, and Insecurity in Mediterranean Nation States*, Palgrave Macmillan, New York.
- Aradau, Claudia. (2008). *Rethinking Trafficking in Women: Politics out of Security, Unmaking Security: Desecuritization, Emancipation, Ethics*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Brinkerhoff, W. Derick. (2007). *Governance in Post-Conflict Societies: Rebuilding fragile states*, Routledge, London.
- Booth, Ken. (1991). Security and Emancipation, *Review of International Studies*, Vol. 17, No. 4, Cambridge University Press, pp. 318.
- Chesterman, Simon; Ignatieff, Michael; and Ramesh Thakur. (2005). *Making States Work: State Failure and the Crisis of Governance*, United Nations University, Tokyo.
- Cameron, Sally; Newman Edward. (2008). *Trafficking in Human\$: Social, Cultural and Political Dimensions*, United Nations University Press, New York.
- Dupont, Benoit; Grabosky Peter; Shearing, Clifford. (2003). The Governance of Security in Weak and Failing States, *Criminology and Criminal Justice*, vol. 3 no. 4, 331–349.
- Fukujama, Francis, (2007), *Građenje државе*, Filip Višnjić, Beograd.
- Fearon, James D; David Laitin, Neotrusteeship and the Problem of Weak States, *International Security*, vo. 28. no. 4, pp. 5–43.
- Fukuyama, Francis. (2004). *State-Building: Governance and World Order in the 21st Century*, Ithaca: Cornell University Press.

- Ejdus, Filip. (2012). *Međunarodna bezbednost: Teorije, sector i nivoi*, JP Službeni glasnik Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2012.
- Gallagher, T. Anne. (2012). *The International Law of Human Trafficking*, Cambridge University Press, New York.
- Mijalković, Saša. (2005). *Trgovina ljudima*, BeoSing-Beograd, Beograd.
- Mijalković, Saša. (2004). Teorijsko određenje pojma trgovine ljudima, *Nauka, bezbednost, policija – Časopis Policijske akademije iz Beograda*, vol.9, No.2-3 str.173-192.
- Michael, A. Innes. (2006). *Bosnian Security after Dayton*, Routledge, New York.
- Nakarada Radmila. (2007). *Transnacionalizacija, tranzicija i slaba država*, u: Srbija 2000–2006: Država, društvo, privreda, Institut za evropske studije, Beograd.
- Ottoway, Marina, *Rebuilding State Institutions in Collapsed States. In State Failure, Collapse, and Reconstruction, edited by Jennifer Milliken*, vol. 33, no. 5, pp. 1001–1023.
- Obokata, Tom. (2006). *Trafficking of Human Beings from a Human Rights Perspective*, Martinus Nijhoff Publishers, Boston.
- Rotberg, I. Robert . (2004). *When States Fail: Causes and Consequences*, Princeton University Press, Princeton.
- Simić, R. Dragan, (2007). „Savremene teorije bezbednosti“, u: Pavle Janković, ur., *Antologija tekstova sa Škola reforme sektora bezbednosti*, ISAC Fond, Beograd, str. 185.
- Dragan R. Simić. (2002). *Nauka o bezbednosti*, Službeni list SRJ, Fakultet političkih nauka, Beograd.
- Simić R. Dragan. (2009). *Svetska politika*, Fakultet političkih nauka, Čigoja štampa, Beograd.
- Stojiljković Zoran. (2013). „Politička korupcija I slaba država“, *Filozofija i društvo* , vol. 24, br. 1, str. 141.
- Stewart, Patrick, 'Failed' States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas, *International Studies Review*, vol. 9, No. 4, pp. 652.
- Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima*, Savjet Evrope, Varšava, 2005.
- Konvencija o suzbijanju trgovine ljudima i iskorištavanju prostitucije drugih*, Ujedinjene Nacije, 1949.
- <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/story/2012-04-03/human-trafficking-sex-UN/53982026/1>.
- <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx>
- <http://www.catwinternational.org/Content/Images/Article/88/attachment.pdf>
- <http://prostitution.procon.org/view.resource.php?resourceID=000772>.
- <http://www.prosperity.com/#/>
- <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2015/index.htm>

CORRELATION BETWEEN A WEAK STATE AND STRUCTURAL FACTORS IN EXISTENCE AND EXPANSION OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS AS A TRANSNATIONAL SECURITY THREAT

Drazan Bojic, MA*

Abstract: In terms of international relations, that is, in modern theories of security, human trafficking is perceived as a transnational security threat. One of the subjects of security in the global fight against this phenomenon is the state. However, current theoretical discourses show a critical approach which implies that the state has not been a subject of security in recent history, but a source of insecurity and security threats towards its own citizens and in terms of a wider international context.

Therefore, the subject of analysis in this paper are the theoretical discourses / debates on the contribution of a weak state and structural factors / effects of globalization in the existence and expansion of trafficking in human beings in the international context. On one hand, the analysis has been provided on theoretical approaches that determine the reasons and obligations which make a state responsible to prevent the phenomenon of human trafficking, as well as the approaches that place the emphasis on a weak state that contributes to the existence of this phenomenon. However, on the other hand, the author refers to the theoretical approaches which imply that trafficking is not only a security problem of weak states, but also of the strong states. The focus is being shifted to the impact of structural factors (the effects of globalization, attitudes towards sex, the demand for prostitutes ...) which use politics and flows of capitalism to legalize human trafficking, making a human being a subject of the "commodity" exchange in the sex industry or a victim of human trafficking. In these relations the strong countries of the global world, besides the fact that they encourage and legalize human trafficking, also attract and recruit human beings from poor countries on the principle of supply and demand and put them in the process of exploitation.

In the end, using theoretical assumptions and modest empirical indicators, this paper tries to partially shift the focus from a (weak) country to (strong) country through the global structural factors that also contribute to the existence and expansion of human trafficking, which brings them all together in a correlation with human trafficking.

Keywords: human trafficking, a weak state, a strong state, structural factors, a transnational security threat, the effects of globalization and capitalism, correlation.

* Ministry of Interior of the Republic of Srpska. E-mail address: draskobojic@yahoo.com; drazan.bojic@mup.vladars.net.